

Голові
разової спеціалізованої вченої ради
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка» доктору
історичних наук, професору,
заслуженому працівнику освіти України
БОРОДІНУ Є.І.

ВІДГУК

рецензента, доктора економічних наук, професора Макуріна Андрія Андрійовича на дисертацію Євтушенка Дениса Євгеновича «Інформаційна відкритість як принцип діяльності органів публічної влади», подану до захисту у разову спеціалізовану вчену раду Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» на здобуття ступеня доктора філософії галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

1. Актуальність теми дисертації, зв'язок з науковими програмами, темами.

Дисертаційне дослідження Д.Є. Євтушенка присвячене вирішенню наукового завдання, що має виняткову актуальність для сучасної України. В умовах повномасштабної агресії та одночасного стратегічного курсу на європейську інтеграцію, питання інформаційної відкритості виходить далеко за межі суто правових вимог, трансформуючись у складну інституційну модель взаємодії держави і суспільства.

Варто особливо відзначити доробок дисертанта та надзвичайну своєчасність його наукової роботи. У той час, коли держава змушена балансувати між безпековими обмеженнями та необхідністю збереження демократичної підзвітності, дослідження Д.Є. Євтушенка пропонує науково обґрунтовані шляхи вирішення «парадоксу прозорості». Автор роботи слушно доводить, що формальне збільшення обсягів інформації без належних інституційних механізмів не завжди конвертується у довіру до влади. Тому запропонована ним концепція адаптивної відкритості є не лише теоретично значущою, а й критично необхідною для забезпечення стійкості демократичних інститутів під час війни та у повоєнний період.

Дисертація глибоко аналізує проблему розриву між технічною доступністю даних та спроможністю громад їх ефективно використовувати. Це дослідження є важливим кроком у формуванні вітчизняної моделі публічного управління, де відкритість розглядається як інструмент протидії інформаційній ентропії та маніпуляціям. Таким чином, робота Д.Є. Євтушенка не лише відповідає актуальним запитам теорії публічного управління, а й має суттєве практичне значення для розбудови прозорих та інклюзивних інститутів влади.

Дисертаційне дослідження виконане у межах науково-дослідної теми кафедри державного управління та місцевого самоврядування «Забезпечення стійкості, ревіталізації та розвитку територій і громад в Україні», що реалізується в НТУ «Дніпровська політехніка», що підтверджує його відповідність пріоритетним напрямом наукових досліджень.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Дисертаційна робота Д.Є. Євтушенка є завершеним та самостійним науковим дослідженням, що характеризується високим ступенем обґрунтованості наукових положень та висновків. Їх достовірність забезпечується логічною структурою роботи, коректним застосуванням комплексної методології, а також глибоким опрацюванням широкої джерельної бази.

Наукові положення, висновки та рекомендації, викладені у дисертаційній роботі Д.Є. Євтушенка, характеризуються високим рівнем обґрунтованості та достовірності. Це досягається завдяки вдало обраній логіко-структурній схемі дослідження, що послідовно веде від теоретичного осмислення феномену інформаційної відкритості до розробки прикладних моделей її реалізації.

Методологічну основу достовірності отриманих результатів становить комплексне використання загальнонаукових та спеціальних методів пізнання. Зокрема, застосування системного підходу дозволило автору обґрунтувати концепцію інформаційної відкритості не як статичний набір даних, а як динамічну властивість системи публічного управління. Використання структурно-функціонального аналізу забезпечило глибоке розуміння інституційних механізмів взаємодії влади та громадськості, а метод компаративного аналізу надав можливість імплементувати кращі практики зарубіжного досвіду (зокрема, британської моделі прозорості) в українські реалії. Особливої уваги заслуговує застосування методу моделювання, завдяки якому було розроблено модель адаптивної інформаційної відкритості, що є адекватною відповіддю на виклики воєнного стану.

Репрезентативність дослідження підтверджується опрацюванням широкої джерельної бази, яка охоплює законодавчі та нормативно-правові акти, наукові праці вітчизняних та іноземних вчених, а також значний емпіричний масив даних щодо діяльності органів публічної влади. Аргументація висновків посилюється аналізом реальних кейсів цифрової трансформації та результатів соціологічних спостережень, що дозволило дисертанту уникнути декларативності та надати рекомендаціям прикладного характеру.

Таким чином, сформульовані у дисертації наукові положення є логічно завершеними, базуються на переконливій доказовій базі та повністю відповідають поставленим завданням.

Загалом, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертації, є аргументованими, логічно випливають із завдань дослідження, а їхня вірогідність не викликає сумнівів.

3. Наукова новизна одержаних результатів

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає у розробці та обґрунтуванні комплексу наукових положень, підходів та моделей, що забезпечують методологічну основу для інституціоналізації інформаційної відкритості органів публічної влади. Сформульовані дисертантом положення мають вагоме теоретичне та практичне значення для розвитку науки публічного управління.

теоретично обґрунтовано комплексну концепцію інформаційної відкритості як принципу діяльності органів публічної влади, яка інтегрує класичні правові засади, стандарти належного врядування та сучасні вимоги цифрової трансформації в умовах децентралізації й воєнного стану. Інформаційна відкритість розглядається як цілісна, системна властивість публічного управління, що базується на гармонійному узгодженні процедур забезпечення інформаційної прозорості, підзвітності, залучення громадськості, взаємного обміну та взаємодії різнорівневих суб'єктів публічної влади. При цьому акцентується на формуванні єдиних стандартів представлення, якісного забезпечення сумісності управлінських процесів, синхронізації функціонування інформаційних систем, а також послідовності нормативного регулювання. Це дозволяє забезпечити не лише доступність і зрозумілість інформації для громадян, а й досягати належного рівня взаємодії органів між собою, що суттєво підсилює резистентність державного управління до інформаційних ризиків, підвищує прозорість управлінських рішень і посилює довіру до влади.

У межах авторської концепції доведено, що відкритість є інтегративною характеристикою публічного управління, до складу якої входять як прозорість процедур прийняття рішень, так і забезпечення ефективного обміну, відтворення та адаптації інформації між різними суб'єктами управління й громадянським суспільством. Запропонований підхід враховує багатокомпонентність сучасних інформаційних екосистем, необхідність гармонізації й узгодженості інформаційних потоків у системі «держава – громадянське суспільство – місцеве самоврядування», а також створює підґрунтя для формування сталої архітектури відкритості, де прозорість розглядається як один із ключових, але інтегрованих складників комплексної відкритості;

удосконалено:

– системний алгоритм функціонування інституту інформаційної відкритості у публічному управлінні, який базується на здатності органів влади інтегрувати й координувати управлінські дії на основі взаємодії різнорівневих інформаційних ресурсів, інфраструктур та процедур, що сприяють цілісності та узгодженості управлінських рішень у динамічних умовах публічного простору. Акцентовано на проактивності, адаптивності й

інституційній налаштованості на реагування до змін ризиків, кризових ситуацій та інформаційних атак. Алгоритм деталізує не лише процедури визначення й задоволення інформаційних потреб зацікавлених сторін, багатоканальної комунікації, раннього виявлення маніпуляцій і дискредитації, але й передбачає створення взаємопов'язаних протоколів збору, верифікації й забезпечення доступу до інформації, синхронізованих із вимогами захисту державної таємниці, правового режиму воєнного стану та інтересів національної безпеки. Запропоновано підходи до формування єдиних процедур, що забезпечують ефективну взаємодію між органами влади, громадськістю й іншими соціальними інститутами, що є передумовою посилення комплексної відкритості.

– механізми громадянського контролю в умовах цифрової трансформації публічного управління: обґрунтовано значення інформаційних компетентностей громадян, професіоналізації цифрового посередництва, застосування колективного залучення, громадського моніторингу, відкритих платформ для зворотного зв'язку і оцінки ефективності органів влади; переосмислено моделі державно-громадської співпраці у сфері відкритості крізь призму гармонізації вимог до інформації, прозорості процедур і уніфікації форматів даних між різними рівнями влади й громадянським суспільством, що забезпечує єдність, порівнюваність та послідовність дій щодо ухвалення стратегічних й антикризових рішень.

– підходи до комплексної оцінки стану реалізації принципу інформаційної відкритості органів публічної влади: удосконалено багаторівневу методологію моніторингу із включенням індикаторів взаємодії, уніфікованості та якісної сумісності інформації, поряд із оцінками доступності, достовірності, актуальності даних, темпів цифровізації, динаміки громадської взаємодії, рівня довіри та участі громадських інститутів, із окремим блоком аналізу узгодженості роботи органів влади за умов обмежень воєнного стану. Посилено увагу до співставлення та інтеграції даних з метою підвищення прозорості і відкритості на всіх рівнях публічного управління;

набули подальшого розвитку:

– понятійно-категоріальний апарат науки державного управління у частині визначення інформаційної відкритості як одного з базових принципів діяльності органів публічної влади: конкретизовано й доповнено дефініції «інформаційна відкритість», «цифрова прозорість», «громадський інформаційний контроль», «адаптивна відкритість», «комунікативна підзвітність», «цифрова інклюзивність», «інформаційна стійкість органів влади», а також запропоновано нові поняття: «критично-рефлексивна інформаційна культура громад», «гнучкий режим відкритості під час воєнного стану», «екосистема даних публічного управління»;

– теоретичні основи структурно-функціонального аналізу впровадження інформаційної відкритості в органах влади, зокрема деталізовано форми інституційного забезпечення відкритості у фазах демократичної трансформації, реагування на кризові ситуації, мобілізаційної готовності адміністративних інститутів; уточнено роль децентралізованого врядування,

регіональної специфіки й міжрівневої комунікації у підтримці інформаційної відкритості у сфері державної та муніципальної влади;

– методичний підхід до оцінки впливу інформаційної відкритості на державне управління, що враховує комплексний взаємозв'язок між технологічними, організаційними та соціальними чинниками формування відкритого середовища. Запропоновано модель аналізу взаємодії органів влади, громадськості та інформаційних систем, яка дає змогу визначати рівень адаптації управлінських структур до сучасних викликів, ступінь інтегрованості інформаційних потоків і їх здатність до забезпечення зрозумілості, доступності та оперативності публічної інформації в умовах динамічних соціальних змін та підвищеної ролі інформаційної взаємодії у прийнятті ефективних рішень.

Автор дисертації не обмежується фрагментарним удосконаленням окремих процедур доступу до публічної інформації, а пропонує зміну самої парадигми сприйняття відкритості – від формального виконання нормативних вимог до побудови адаптивної інституційної моделі. Особливо цінним є те, що запропонована концепція інформаційної відкритості гармонійно поєднує імперативи цифрової трансформації з жорсткими реаліями воєнного часу, доводячи, що прозорість влади може бути не вразливістю, а, навпаки, інструментом посилення національної стійкості та легітимності управлінських рішень.

Безперечною заслугою здобувача є також формування унікального методологічного інструментарію, який дозволяє органам влади діяти проактивно в умовах інформаційного протистояння. Розроблені алгоритми раннього виявлення інформаційних маніпуляцій та введений понятійно-категоріальний апарат (зокрема, категорії «адаптивна відкритість» та «критично-рефлексивна культура») створюють надійне підґрунтя для переходу від пасивної звітності до якісної двосторонньої комунікації. Такий підхід свідчить про глибоке розуміння дисертантом природи сучасних гібридних загроз та здатності запропонувати дієві механізми їх нівелювання через інструменти публічного управління.

4. Повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях

Основні наукові положення та результати дисертаційного дослідження Д.Є. Євтушенка повною мірою висвітлені в опублікованих працях. За темою дисертації опубліковано 7 наукових праць, з них 4 статті у наукових фахових виданнях України категорії «Б» та 3 тези доповідей у збірниках матеріалів науково-комунікативних заходів. Зміст публікацій відповідає основним положенням дисертації, а їх кількість та якість задовольняють вимоги МОН України до робіт, що подаються на здобуття ступеня доктора філософії.

5. Практичне значення і впровадження результатів дисертаційного дослідження

Результати дисертаційної роботи мають виражене практичне значення. Розроблені автором теоретичні положення та практичні рекомендації можуть

бути використані органами публічної влади для вдосконалення взаємодії з громадськістю та формування ефективної інформаційної політики. Запропонована модель адаптивної відкритості та прикладні рішення здатні стати основою для забезпечення раціонального наповнення діяльності держави в умовах цифрової трансформації. Практичне значення одержаних результатів полягає у доведенні теоретичних положень до рівня конкретних прикладних пропозицій і науково-практичних рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності публічного управління. Розроблена автором модель адаптивної відкритості та супровідний інструментарій здатні стати основою для модернізації інформаційної політики органів влади в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення.

Запропоновані дисертантом методичні підходи дозволяють органам публічної влади не лише забезпечити формальну відповідність вимогам законодавства, а й сформувати резистентну систему комунікацій, здатну протидіяти дезінформації та маніпуляціям. Особливу цінність для практики публічного адміністрування становлять розроблені алгоритми забезпечення цифрової інклюзивності та механізми верифікації зворотного зв'язку, що є критично важливим для збереження довіри до державних інституцій в умовах невизначеності.

Достовірність та практична цінність отриманих результатів підтверджується їх апробацією та впровадженням у діяльність громадських організацій, професійних об'єднань та у навчальний процес:

– у діяльності Громадської організації «Фундація публічно-правових ініціатив» результати дослідження використано при розробці програм підвищення правової свідомості громадян, організації вебінарів з питань доступу до публічної інформації, а також при підготовці методичних рекомендацій для громадських рад щодо моніторингу прозорості влади;

– у роботі Адвокатського об'єднання «Пантеон» теоретичні висновки автора щодо правових меж інформаційної відкритості застосовано для вдосконалення стратегій комунікації з клієнтами, розробки внутрішніх політик прозорості та надання консультацій у справах, пов'язаних із захистом права на доступ до інформації;

6. Дискусійні положення та зауваження до змісту та оформлення дисертації

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Д.Є. Євтушенка, її теоретичну глибину та практичну значущість, варто виокремити низку положень, які мають дискусійний характер і можуть стати предметом подальшої наукової полеміки.

1. У роботі автором цілком слушно наголошується на необхідності розвитку «інформаційної відкритості» та впровадженні нових цифрових механізмів взаємодії влади і суспільства. Це дійсно сприяє демократизації управління. Разом з тим, будь-яка інституційна перебудова створює додаткове навантаження на адміністративний апарат. У контексті дискусії виникає питання щодо організаційної спроможності органів влади – оцінка ризиків

«адміністративного перевантаження» публічних службовців через необхідність постійної генерації та обробки великих масивів відкритих даних. Так само варто було більш предметно показати, як у запропонованій моделі забезпечується баланс між вимогами максимальної прозорості та необхідністю оперативного виконання основних управлінських функцій.

2. Запропонований автором системний алгоритм функціонування інституту інформаційної відкритості є надзвичайно актуальною відповіддю на гібридні загрози сьогодення, особливо в частині акценту на проактивність держави. Теза про необхідність «раннього виявлення маніпуляцій» заслуговує на цілковиту підтримку в умовах інформаційної війни. Проте, зважаючи на складність реалізації, постає питання щодо інструментарію. У контексті дискусії було б цікаво почути думку автора: чи не створює запровадження механізмів моніторингу маніпуляцій ризиків для самої відкритості, перетворюючи органи влади на цензорів інформаційного простору? Де саме проходить межа між боротьбою з дезінформацією та обмеженням свободи слова в запропонованій моделі?

3. Значним теоретичним здобутком роботи є введення до наукового обігу поняття «критично-рефлексивна інформаційна культура громад». Це свідчить про глибоке розуміння дисертантом соціокультурних чинників, що впливають на процеси публічного управління. Проте для практичної діяльності органів влади вкрай важливо оперувати чіткими вимірюваними показниками (KPIs). Як саме органи публічної влади можуть об'єктивно виміряти рівень цієї культури? Чи існують, на думку дисертанта, кореляції між рівнем цієї культури та ефективністю надання адміністративних послуг у конкретній громаді?

4. Окремої уваги заслуговують пропозиції дисертанта щодо удосконалення механізмів громадянського контролю в умовах цифрової трансформації та забезпечення «цифрової інклюзивності». Автор слушно зауважує на важливості технологічного прогресу у цій сфері. Водночас виникає запитання щодо ризиків так званого «цифрового розриву». Яким чином запропонована модель адаптивної відкритості враховує інтереси верств населення, які не мають доступу до цифрових інструментів або навичок користування ними (особливо в сільській місцевості або на прифронтових територіях)? Чи передбачає модель дублювання каналів комунікації для забезпечення рівного доступу всіх громадян до публічної інформації?

Висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку роботи, а лише окреслюють перспективні напрями для подальших наукових розвідок.

7. Загальний висновок про відповідність роботи встановленим вимогам.

Дисертаційна робота Євтушенка Дениса Євгеновича на тему «Інформаційна відкритість як принцип діяльності органів публічної влади» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, яке містить вирішення

важливого наукового завдання у галузі публічного управління та адміністрування.

Актуальність обраної теми дослідження, належний науково-теоретичний рівень, аргументованість і достовірність отриманих висновків та рекомендацій, ступінь обґрунтованості наукової новизни, теоретична і практична значущість, стиль викладення матеріалу та оформлення рукопису дають підстави зробити висновок, що дисертаційна робота на тему «Інформаційна відкритість як принцип діяльності органів публічної влади» за своїм змістом, науковою новизною і прикладною цінністю відповідає галузі знань «Публічне управління і адміністрування», спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», вимогам Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» та вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019)», а її автор, Євтушенко Денис Євгенович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Рецензент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри міжнародних відносин і аудиту
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»

А.А. МАКУРІН